

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради КВНЗ
«Харківська академія
неперервної освіти»
№ 2 від 25.03.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська
академія неперервної освіти»
№ 19 від 26.03.2026

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

**тематичного спецкурсу для вчителів української мови та літератури
закладів загальної середньої освіти за темою**

**«ТЕКСТОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ: НОВІ МЕТОДИКИ»**

**«TEXT-CENTERED APPROACH TO TEACHING UKRAINIAN
LANGUAGE AND LITERATURE: NEW METHODOLOGIES»**

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання
кафедри сучасних
методик навчання

23.03.2026 № 3

Розробники: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Клімова С.В., Радченко Ю.В., методисти Центру методичної та аналітичної роботи КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»)

Напрямок підвищення кваліфікації: предметно-методична професійна компетентність учителів української мови та літератури щодо здатності обирати дієвий методичний інструментарій для реалізації текстоцентричного підходу в освітньому процесі та вміння створювати компетентнісно орієнтовані завдання для роботи з текстами/медіатекстами відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти (мовно-літературна освітня галузь).

Термін дії програми: з 01.04.2026 до 31.12.2030 року

Рецензенти:

Марина Шленьова, в.о. завідувача кафедри української мови та мовної комунікації Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут», кандидат педагогічних наук, доцент.

Олена Фурманова, заступник директора з навчально-виховної роботи Комунального закладу «Харківський ліцей № 73 Харківської міської ради», учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, тренер-педагог НУШ.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність освітньої програми зумовлена сучасними освітніми трансформаціями, що орієнтують освітній процес на формування компетентної особистості, яка здатна ефективно працювати з інформацією, критично оцінювати, аналізувати та використовувати її для досягнення різноманітних життєвих цілей.

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (мовно-літературна освітня галузь) **роботу з текстом** визначено як одну з ключових груп результатів навчання, що передбачає формування в здобувачів освіти здатності аналізувати тексти різних типів, жанрів і стилів, інтерпретувати їх, висловлювати власні судження щодо опрацьованого тексту та застосовувати здобуті знання практично. Саме тому текст на уроках української мови та літератури постає не лише як об'єкт вивчення, а як основний засіб розвитку наскрізних умінь, зокрема читання з розумінням, висловлення власної думки, критичного та системного мислення тощо, а також формування читацької грамотності та компетентності щодо вільного володіння державною мовою.

Запровадження текстоцентричного підходу відповідає основним ідеям НУШ та вимогам чинного Державного стандарту базової середньої освіти щодо інтегрованого навчання мови й літератури, адже дозволяє поєднати мовні явища з їх функціонуванням у реальному мовленні. Такий підхід сприяє глибшому розумінню учнями змісту, структури й стилістичних особливостей тексту, розвитку навичок аналізу, інтерпретації та створення власних висловлювань. Крім того він забезпечує реалізацію діяльнісного та компетентнісного підходів, задекларованих у Держстандарті, оскільки учні не просто засвоюють теоретичні знання, а активно застосовують їх у процесі роботи з текстом.

Не менш важливою є потреба в оновленні методичного інструментарію вчителя. Сучасні виклики – цифровізація освіти, зростання ролі медіатекстів, необхідність розвитку критичного мислення здобувачів освіти – вимагають нових підходів до організації навчання. Спецкурс пропонує ефективні сучасні методики роботи з різними видами текстів (зокрема медіа- та мультимодальними), що відповідає положенням Держстандарту про формування інформаційно-комунікаційної та читацької компетентностей.

Освітня програма тематичного спецкурсу для педагогічних працівників закладів освіти «Текстоцентричний підхід до викладання української мови та літератури: нові методики», яка сприяє реалізації ключових положень Законів України «Про освіту» (зі змінами), «Про повну загальну середню освіту» (зі змінами), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, спрямована на підвищення предметно-методичної професійної компетентності вчителя-словесника та формування в здобувачів освіти ключових та предметних компетентностей, визначених Державним стандартом базової середньої освіти.

Цільова група: учителі української мови та літератури закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 6 годин / 0,2 кредити

- лекції – 1 год (17%);
- практико орієнтовані види роботи – 5 год (83%).

Особливості реалізації програми

Тривалість програми – інтенсивна (2-3 дні). Реалізацію змісту програми забезпечують педагогічні працівники, тренери НУШ, фахівці-практики з відповідним професійним досвідом роботи в закладах освіти, які володіють сучасними методиками освіти та інструментами активного та андрагогічного навчання.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення предметно-методичної компетентності вчителів української мови та літератури щодо здатності ефективно реалізувати текстоцентричний підхід у викладанні української мови та літератури, обираючи дієвий інструментарій для активізації інтерпретаційної та текстотвірної діяльності учнів.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити педагогів із сучасними методиками роботи з текстами різних типів, стилів і жанрів (зокрема медіатекстами) на уроках української мови та літератури в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти;
- удосконалити навички організації аналітичної, інтерпретаційної та творчої діяльності учнів у процесі роботи з текстом / медіатекстом;
- розвинути здатність добирати ефективні методи, прийоми та форми навчання, спрямовані на формування читацької грамотності;
- сформувати у вчителів-філологів уміння проектувати уроки на засадах текстоцентризму та розробляти компетентісно орієнтовані завдання на основі тексту / медіатексту.

Перелік компетентностей / результатів навчання

- **A2 предметно-методична компетентність** – здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання та формувати й розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності, наскрізні вміння, ціннісні ставлення, визначені державними стандартами освіти.

Очікувані результати підвищення кваліфікації

За результатами навчання слухачі оволодіють знаннями та набудуть (вдосконалять) уміння, навички щодо:

- вибору сучасних дієвих методів і прийомів для навчання здобувачів освіти української мови та літератури на основі текстоцентричного підходу;

- проектування уроків української мови та літератури на засадах текстоцентризму;
- організації роботи з медіатекстом як ефективним навчальним ресурсом для розвитку критичного мислення, комунікативної та читацьких навичок учнів;
- розроблення компетентнісно-орієнтованих завдань із української мови та літератури на основі тексту / медіатексту.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання результатів запровадження освітньої програми тематичного спецкурсу «Текстоцентричний підхід до викладання української мови та літератури: нові методики» здійснюється на основі аналізу та розробки слухачами компетентнісно орієнтованих завдань з української мови та літератури на основі текстоцентричного підходу, має компетентнісний, практико орієнтований і формувальний характер та спрямоване на виявлення рівня сформованості професійних компетентностей педагогів, необхідних для впровадження нових методик роботи з текстом / медіатекстом.

Об'єктивне визначення рівня засвоєння змісту програми та набуття слухачами умінь використовувати дієві сучасні методики для реалізації текстоцентричного підходу здійснюється засобами формувального оцінювання, що вміщує виконання практичних завдань, аналіз та створення дидактичних матеріалів, участь у групових обговореннях, самооцінювання та взаємооцінювання. Програмою не передбачено підсумкового тестування; натомість контрольні заходи інтегруються в освітній процес і спрямовані на рефлексію, корекцію та вдосконалення професійної діяльності педагогів у процесі навчання.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації.

Вартість: визначається згідно з Переліком освітніх послуг КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» (<http://edu-post-diploma.kharkov.ua/> Публічна інформація / Фінансова діяльність).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з активними, практико орієнтованими формами навчальної діяльності, що спрямовані на формування та розвиток предметно-методичної компетентності вчителів української мови та літератури. Освітній процес організовано з використанням інтерактивних методів навчання, тренінгів, практикумів, мотиваційної та рефлексивної сесій.

Особливістю практичних занять є виконання завдань із аналізу та розроблення компетентнісно-орієнтованих завдань із української мови та

літератури для реалізації текстоцентричного підходу в організації освітнього процесу.

Формувальне оцінювання проводиться з метою комплексної перевірки рівня сформованості знань, умінь і професійних компетентностей за всіма темами освітньої програми.

Зміст програми складається з 2 модулів та 4 взаємопов'язаних тем.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 6 год, із них: 1 год – лекційні заняття, 5 год – практична робота.

№ №	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостій на робота	Контроль ні заходи	Усього
МОДУЛЬ I. Читацька грамотність як освітній пріоритет: від теорії до практики						
1.1	Мотиваційний старт «Навчаємо читати з розумінням».		1			1
1.2	Сучасні методики роботи з текстами/ медіатекстами на уроках української мови та літератури.	1				1
МОДУЛЬ II. Методичні засади навчання української мови та літератури на основі текстоцентричного підходу в умовах НУШ						
2.1	Практикум. Медіатекст як навчальний ресурс на уроках української мови.		2			2
2.2	Проектування сучасного уроку літератури на засадах текстоцентризму: від інтерпретації до власного текстотворення.		2			2
	Усього:	1	5			6

3. ЗМІСТ МОДУЛІВ

МОДУЛЬ I. Читацька грамотність як освітній пріоритет: від теорії до практики

1.1 Мотиваційний старт «Навчаємо читати з розумінням»

Ознайомлення слухачів з організацією, змістом та умовами проведення тематичного спецкурсу. Актуалізація проблеми формування читацької грамотності учнів. Проведення панельної дискусії «Як навчити читати з розумінням представників «покоління TikTok-керів»?»

Аналіз актуальної нормативної бази щодо реалізації текстоцентричного підходу в мовно-літературній освітній галузі відповідно до концептуальних засад Державного стандарту базової середньої освіти.

Визначення очікувань від навчання з використанням ситуативних завдань та мотиваційних вправ.

2.1 Сучасні методики роботи з текстами/ медіатекстами на уроках української мови та літератури.

Практичне опрацювання інноваційних методів і прийомів аналізу, інтерпретації та критичного осмислення текстів/медіатекстів. Робота з текстами / медіатекстами / мультимодальними текстами різних стилів і жанрів.

Вибір дидактичного матеріалу для роботи з текстом / медіатекстом на уроках української мови та літератури. Практичні інструменти розвитку читацької грамотності та критичного мислення здобувачів освіти. Аналіз компетентнісно орієнтованих завдань щодо роботи з текстом / медіатекстом: відповідність навчальним цілям і ключовим компетентностям, дидактична доцільність.

МОДУЛЬ II. Методичні засади навчання української мови та літератури на основі текстоцентричного підходу в умовах НУШ.

2.2 Практикум. Медіатекст як навчальний ресурс на уроках української мови.

Розрізнення понять «текст» і «медіатекст», визначення їхніх ознак і функцій у сучасному освітньому процесі. Аналіз різних видів медіатекстів (новини, реклама, відеоконтент тощо) із урахуванням мети, аудиторії, структури та мовних засобів, виявлення фактів і суджень, елементів впливу та можливих маніпуляцій. Визначення ролі вербальних (мовних) і невербальних, зокрема візуальних, засобів у медіатексті, та їхній вплив на читача/слухача/глядача.

Набуття вмінь використовувати медіатексти як навчальний ресурс на уроках української мови, трансформувати їх у дидактичні завдання відповідно до певного навчального матеріалу (аналіз, редагування, зміна стилю, створення заголовків, доповнення тощо), а також розробляти власні практичні кейси та інтегрувати їх у структуру уроку.

Конструювання компетентнісно орієнтованих завдань щодо роботи з медіатекстами для розвитку читацької грамотності, комунікативних умінь і критичного мислення здобувачів освіти.

2.3 Проєктування сучасного уроку літератури на засадах текстоцентризму: від інтерпретації до власного текстотворення.

Вплив медіа та текстоцентричних технологій на сприйняття та розуміння учнями ролі художньої літератури в сучасному світі. Функції художнього тексту. Художня своєрідність змалювання подій, експресивність та емоційність текстів як засіб формування національної ідентичності сучасних здобувачів освіти.

Моделювання сучасного уроку української літератури з використанням текстоцентричного підходу. Діалогічна взаємодія між учителем і учнями під час аналізу тексту. Організація текстотвірної діяльності учнів та розвиток їхніх комунікативних компетентностей.

Текст як основа для створення нового висловлення. Організація текстотвірної діяльності учнів та розвиток їхніх комунікативних

компетентностей. Формування дослідницьких навичок роботи з текстом: розроблення практичних завдань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон «Про освіту» Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
4. Концепція Нової української школи URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Лист Міністерства освіти і науки України від 14 березня 2025 року № 1/4895-25 «Про окремі питання оцінювання результатів навчання». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-okremi-pytannia-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>
6. Лист Міністерства освіти і науки України від 13.08.2025 № 1/16828-25 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 н.р.». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi>
7. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
8. Наказ Міністерства освіти й науки України № 1093 від 02.08.2024 року «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання». – URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>
9. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» наказ МОН №1225 від 29.08.2024 р. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
10. Про функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Textu>

Основна література

1. Бондаренко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. Проблеми сучасного підручника. 2021. Випуск 27. С. 15–25.

2. Голуб Н. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8-9 класах. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714400/1/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%B1_%D0%A0%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%20%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf
3. Дегтярєва Г., Радченко Ю. Робота з текстом / медіатекстом як засіб формування читацької грамотності учнів на уроках української мови: вибір і створення дидактичного матеріалу. Джерело педагогічних інновацій. Сучасні тренди мовно-літературної освітньої галузі. Вип 3 (51). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2025. С.42–50.
4. Макарова Є.В. Формування комунікативної компетентності учнів під час вивчення синтаксису української мови. Філологія ХХІ століття : збірник наукових праць студентства й наукової молоді за матеріалами ХІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції студентства й наукової молоді. Харків, 2023. С. 71–73.
5. Марцин С. О., Полозова О. О. Використання текстоцентричного підходу під час вивчення відокремлених членів речення на уроках української мови у 8 класі. Інноваційна педагогіка. 2025. Вип. 82., т. 2. С. 19–24.
6. Овсієнко Людмила Проблема визначення сутності медіатексту в науковому полі лінгвістики й лінгводидактики. URL: <https://ehsupir.uhsp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c6a9ddaa-c3d5-4f61-a1d9-f3dffcdba9e4/content>
7. Пометун О. І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі : навч.-метод. посібник. Київ, 2020. 104 с.
8. Романенко Ю., Старагіна І., Ткач П., Гайдученко Ю., Лінкевич Л., Клименко І. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7–9 класах у мовно-літературній галузі. Київ : Автори, 2025. 115 с.
9. Шуневич О., Доброльожа Г. Наскрізне вміння читати з розумінням: базові орієнтири для вчителя української мови та літератури. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/64/part_2/25.pdf
10. Яриніч О. Використання інноваційних технологій на уроках української мови в аспекті текстоцентричного принципу навчання, 2020. URL: <https://genezum.org/library/vykorystannya-innovaciynih-tehnologiy-na-urokah-ukrainskoi-movy-v-aspekti-tekstocentrychnogo-pryncypu-navchannya>

Додаткова література

1. Гацай А. С. Текстоцентричний підхід до формування орфографічних умінь і навичок. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp16/Gacaj_t.pdf
2. Глушак М. В. Формування комунікативної компетентності учнів на уроках української мови. URL: <https://genezum.org/library/formuvannya-komunikativnoi-kompetentnosti-uchniv-na-urokah-ukrainskoi-movy>
3. Горда О. Методичні прийоми інтерактивної роботи з текстом: «читання зигзагом». Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 39. Т. 1. С. 282–287. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/39_2021/part_1/48.pdf

4. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матеріалів IV Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 27 жовт. 2022 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2022. 588 с.
5. Лисогор Л., Берендеев С., Косенчук Ю. Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи. Випуск 1 : Навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 117 с.
6. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність : наук.-метод. зб. / за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці : Букрек, 2022. 140 с.
7. Савчук Р. Стилiстичнi засоби у заголовках сучасних медіатекстів: психолінгвістичний аспект. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 34. Т. 4. С. 161–170.
8. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики : монографія / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 352 с.
9. Тухтарова Т. Медіатекст: поняття, його обсяг і межі. URL: http://tuhtarova43.blogspot.com/2015/10/blog-post_75.html
10. Щупко С. Системне засвоєння синтаксичного матеріалу за допомогою сучасних видів вправ. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2021. Вип. 199. С. 222–229.